

Keren Hajjeszod Centralbureau
für Mitteleuropa
Sächsische str. 8. Berlin W. 15.
September 30

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

„Mindig így volt”

Hetyke és kérkedő kis kommuniké jelent meg egy két nappal ezelőtt: a pénzügyminiszterium közli, hogy az elmúlt öt hónapban, áprilistól augusztusig kerekén ötszázmillió leivel volt nagyobb az ország vámbevétele, mint tavaly ugyanebben az időben. Szép. És megnyugtató. Az ember dugad a büszkeségtől, hogy az országnak egyre gyarapodnak a bevételei és megnyugszik: itt nincs mitől tartani, hiszen az államkassza mindig tele van. Némi nyugtalanság fogja el ma, amikor nem-kövésbé formás jelentés közli vele, hogy a kormány a teljes behozatali szabadság mellett döntött, a félévvel ezelőtt a maximumra emelt vámtételeket a legminimálisabbra csökkenté és ez a vártalan elhatározás már cselekedet is: holnapra publikálják a hivatalos lapban, tehát holnaptól kezdve hatályos az új rendelkezés. Hogy lehet, — mondja magában az ember — hogy ami tegnap nagyszerű volt, amivel tegnap még dőngethettek a kormányi melegek és a tele államkassza, arról holnapra megbukik? Természetes emberi ésszel nincs mit csodálkozni a dolgon, mert a magas vámok nem ma buktak meg, hanem félévvel ezelőtt, amikor kieszték és váratlanul és szakértelmetlenül életbe léptették őket. Hiába hecegne a hivatalos kommunikék aival a felmilliárd pluszszal, amit az államnak ezek a felemelt vámitételek hajtottak, a hivatalos állam másik, nagyobb felének, a közönségnek milliárdokra menő kárt okoztak. Az országos hullámot, mint azt annak idején jóelőre bejósoltuk, megakasztották, drágaságot zudítottak az ország nyakára és nem kis mértékben rugták lefele a valutánkat azon a lejtőn, amelyen most sehogyse bír felkapaszkodni.

Kellett ez a félmilliárd az államnak? Bizonyára kellett. Annak idején, amikor Titulescu új pénzügyi javaslatát megokolta, olyan pesszimista jelentéssel esztelte az ország pénzsűkét, hogy mi ehelyütt egyszerűen lemondunk a nagy adók és illetékek intenzívebb kritikájáról, mondván: az országnak kell a pénz, el kell hallgatnia minden akadékoskodásnak, a kellő összegeket ép a konszolidáció érdekében elő kell teremteni, ha kell a föld alól is. Nos a pénz most is elkél, az állam csak ma kötötte meg az új svájci kölcsönügyletet, de kiderül, hogy a helyzet nemis olyan sötét, mint amilyennek a pénzügyi javaslatok festik. Azaz hogy sötétnek még sötétebb, de nem azért mert nincs az országnak pénze, hanem azért, mert nagyobbak a bevételei, mint amennyit a költségvetés előirányoz. Brutálisan meglepő, szinte mellbelőki az embert, az a komoly, adatszéri számítás, amit Dimitrescu E. Mirea végzett a kereskedők országos bukaresti kongresszusán — az Uj Kelet tegnapi száma hozott róla bő tudósítást — a számok nem bizonyítanak kevesebbet, mint azt, hogy az állam ép négyszerannyit vesz be adóban, mint amennyit kiadásaira előirányoz. Ha semmilyen más bevétel nem volna, csak az egyszerűségi forgalmi adó, ez fedezné az államháztartásnak csaknem az egész pénzsűkségletét. De nem egyenesadó, földadó, házadó, luxusadó, vannak vámok és illetékek, mindez a maximumra felemelve, mindennek be muszáj folytania és minthogy be is folyik, az államnak nincs egyéb teendője, új meg új páncélszekrényeket állít, amibe rakja félre a tartalékpénzeket.

Ugy kellene lennie vagy talán így is van, nyilván nincs elég pénzszekrény, ahova a be-

fojlo jövedelmeket elrakják: ezért kellett váratlanul leszállítani a vámokat. De ne tréfáljunk, a dolog nagyon komoly. Mirea szenátor, a Sfatul Negustoresse alelnöke elszámolás után kiált. Statisztikát, büdzsét követel. Hol vannak a milliárdok, melyek az állami kiadások fedezése után megmaradnak? A verescu miniszterelnök, akit egy küldöttség élén felkerestünk, azt válaszolta erre a kérdésre: Ez mindig így volt. Szavunkra, nem értjük a mondatot. Mi az, hogy mindig így volt? Mindig négyszerannyit veit be az állam, mint amennyit elköltött vagy mindig így volt, hogy a milliárdok, amiknek meg kellett volna maradniuk, nem maradtak meg? A legjohiszeműbb feltérés még az, hogy a négyszeres jövedelem nem folyt be, hiszen az adó-adminisztráció sem a legtükéletesebb — bár kétségtelen, hogy Romániában ez működik a legjobban — de az országnak nem kötelessége lojalisan johi-

szemü lenni, amikor a pénzről, a véréről és verejtékéről van szó. Ezennel mi is felmondjuk a johiszeműsöget s a legnagyobb eréllyel és kitartással követeljük a választ: mi történik azzal a töméntelen pénzzel, amit az állam adóból, vámból, illetékből, bélyegből és jövedéki cikkekéből rajtunk, dolgozó, küzködő embereken behajt? Nem tudunk örülni a nagy-leltü gesztusnak, amely váratlanul leszállítja a vámokat, mert látnunk kell, hogyan vesztjük el tiszszeresen a réven, amit a vámon nyertünk. Nem akarunk folyton vesztetni és egyre szegényedni. Tudnunk kell, hogyan gazdálkodnak az ország vezetöi, tudnunk kell, hányadán vagyunk, tudnunk kell — mert Take Jonescu nem tudja — miért zülük és értéktelenedik a pénzünk. Es tudnunk kell, hogy valóban így volt-e mindig, mert ha igen, ezental nem lesz így. Ha netán így lenne: „hagyjatok fel minden reménnyel.”

Kritikus a nyugatmagyarországi helyzet

Benes kedvezötlen nyilatkozata — Október másodikkán jár le az antant ultimátuma

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szeptember 29. Nyugatmagyarországi ügyében lázasan folynak a tanácskozások. Három nap választ el bennünket október 2-től, az antant ultimátumában jelzett határidő lejártától. A békes tárgyalásoknak addig eredményvel kell járnunk, különben az antant presztizsérelem nélkül aligha állhat el az erősebb rendszabályoktól. Tegnapi délután Marchegben Benes talákozott Schober osztrák kancellárral. Benes javaslatát Schober döntés végett a külügyi bizottság elé terjeszti. Ugyancsak tegnap találkoztak Marchegben Benes és Bánffy magyar külügyminiszter is. A megbeszélés eredményeképen Bánffy kijelentette, hogy a magyar kormány hajlandó eleget tenni a trianoni békeszerződésben vállalt kötelezettségeinek és Nyugatmagyarországot Sopron kivételével kiüríti.

Sopron ellenében nagy gazdasági előnyöket és a követt pénzügyi kártérítések elengedését ígérte.

Benes ma a külügyi bizottság ülésén beszámolt a nyugatmagyarországi kérdésekről, saját közvetítő szerepével kapcsolatban. Ismertette akciójának előzményeit és a tárgyalások eddigi eredményeit. A miniszterelnök hangoztatta, hogy még abban az esetben is, ha a magyar kormány és osztrák kormány között sikerül megegyezést teremtenie, kétséges, hogyan vihető az keresztül a felkelőkkel szemben. Valószínű, hogy

fegyveres beavatkozásra lesz szükség.

Ennek elrendelését az antantra bizza.

A külügyminiszter beszéde után élénk vita indult meg. Tech német szociáldemokrata kérdezi, mi történik, ha Magyarország nem teljesíti az antant ultimátumát? Hajaosch nemzeti demokrata viszont a Károly-kérdést feszegette és hibáztatta, hogy Svájc elismerte Károly jogait.

A vita végén Benes kijelentette, hogy a helyzet komoly, optimizmusra nincs ok, azonban kedvező megoldás nincs kizárva. Csehország katonai beavatkozására — az alkotmány értelmében — csak a törvényhozó testület hozzájárulásával kerülhetne sor. A kül-

ügyi bizottság tudomásul vette a külügyminiszter expozéját.

Antantkörökben attól tartanak, hogy ha a nyugatmagyarországi kérdést Ausztria ellenére intézték el, úgy

a Németországhez való csatlakozási mozgalom újra erősödni fog.

Máris oly hangok hallatszanak, hogy Schober lemond és új kormány jön, amely a csatlakozást annál inkább propagálhatja, miután az antant pénzt sem adott Ausztriának és saját békeszerződési érvényét sem respektálta a burgenlandi kérdésben. Az osztrák külügyi bizottság jóváhagyta a kormány álláspontját a nyugatmagyarországi kérdésben és teljhatalommal ruházta fel Schober kancellárt a tárgyalások folytatására.

Az osztrák külügyminisztérium ma publikálja Dela Toretta külügyminiszter legújabb nyilatkozatát, mely szerint a szövetségesek nem változtatnak az ultimátumon semmit és ha az ultimátum-lejártáig nem teljesítik a követeléseket, az antant megteszi a szükséges intézkedéseket. A nagykövetek tanácsa megkapta a belgrádi és bukaresti kormányok válaszjegyzékét, amelyben kijelentik, hogy szívesen közreműködnek a trianoni béke végrehajtásában és a nyugatmagyarországi rend helyreállításában.

A nyugatmagyarországi osztrák kormányzóság tiltakozását fejezte ki az ellen, hogy a tartomány székvárosának — Sopronnak — átengedéséről tárgyalások folyjanak. Oly megegyezéshez, mely a Burgenland népének véleményét nem kéri ki, nem járul hozzá és követel egy megfelelő ellenőrzés mellett megtartandó szabad népszavazást.

Közben a csetepaték tovább folynak. Tegnapi este a Kismartonba bevonult felkelők benyomultak az osztrák határközségbe és

tizenkét osztrák esendört magukkal vittek,

megüzenvén az osztrák esendörparancsnokságnak, hogy csak akkor engedik szabadon őket, ha az elfogott Egan Imrét sértetlenül visszaküldik. Császárbanva és Pandorfalu között osztrák védőrségi csapatok és a magyar felkelők között tüzharc volt.

Három csöndes kis szoba

— Az Uj Kelet munkatársától —

Karlsbad, szeptember hó. Három szoba volt a Schützenhaus szálló második emeletén, három kis szoba, ahova akkor mentem be mindig, ha fáradt voltam és elfogott a esztendő. Ha ráuntam a kongresszusi terebhen vigasztalanul és végelethathatlanul hőmpölygő szóáradatra, ide mentem ezekbe a csöndes kis szobákba. Az ablakokon beömlött a nagy őszi nap s ha kibámultam rajtok, a magas karlsbadi hegyek néztek farkasszemet velem. Ezekben a szobákban felfrissültem, megnyugodtam, új reményekkel gazdagodtam. A világos falakon képek, táblázatok, térképek és préselt virágok. Kis asztalomon újságok, könyvek, röpiratok és különböző alaku perselyek. Az egyik asztalon miniatűr házikó, egészen különös formájú, különös anyagból készült téglákkal. Csönd volt ezekben a szobákban, az emberek hallgattak és szótlanul nézettek. Itt fölösleges volt minden szó, itt a munka, a tettek muzsikáltak a falakról, a képekről, a kis asztalokról s az emberek áhitattal figyeltek erre a csöndes zenére.

A Zsidó Nemzeti Alap Palesztina-kiállítása volt ebben a három szobában. Szerény, kisméretű, sebtiben összeállított mutatvány és mégis a jövő hatalmas perspektíváit nyitja meg a figyelmű előtt. Magunk előtt látjuk az indulás nehézségét, a jövő küzdelmét, hogyan kezdik építeni a romba őrült országot, hogyan elszigetelik az elélt kopár földet, látjuk az úrra és úrra nekilendülő kísérleteket, a bosszus, kétségbeesett, már-már reményvesztett próbálkozást és aztán látjuk a kaszáló sikert, a meddőnek hitt nekilyüri őzse: és aratását, látunk épülő házakat, virágos mezőket, kopár szőlők helyén eléltől duzzadó vegetációt és látjuk a gránátalmák kisbontandó piros gyümölcsét. Ezekben a szobákban megtáru előtünk a zsidó jövő, a lehetőségek szédítő arányokba szélesednek és érezzük a csodát, amely a munka, a tettek által lett teljessé. A Nemzeti Alap ezen a kiállításon nem azt akarta megmutatni, hogy mit tettek eddig Palesztinában, bár azt is megmutatja, de főképen azt, hogy mit lehet tenni. Munkával, áldozatkészséggel és erős zsidó akarral.

Az első szobában ahogy belépünk, építészeti terveket látunk a falon. Óriási méretű, mesék csodába beillő, keleti szépségű paloták

képei ezek. Az új Zsidóországban fognak felépülni, ha úgy akarja a zsidó nép. Egymás mellett sorakoznak a zsidó nemzeti színház, a héber egyetem, a nagy jeruzsálemi templom monumentális tervei. Egy zseniális zsidó építész, a lembergi Avin József készítette őket.

Ugyanebben a szobában táblázatos kimutatások vannak a zsidó birtokállomány fejlődéséről Palesztinában. Igen érdekes dolgokat tudunk meg ezekből a táblázatokból. 1870-ben még egy talpalatnyi zsidó föld sincs Palesztinában. 1880-ban már négy kolónia van 23.000 dunam földön. Ezután már rohamosan gyarapszik a zsidó birtok. Így szólnak a számok:

Év	Kolónia	Dunam földön
1885-ben	12	150.703
1890-ben	15	180.499
1895-ben	27	319.091
1900-ban	33	380.912
1905-ben	38	434.388
1910-ben	47	469.306
1914-ben	60	539.087
1921-ben	67	640.087

A táblázat elkészítése óta újabb zsidó földvásárlások történtek s így a zsidó birtok tetemesen nagyobb. Rendkívül ügyes grafikai táblázatok mutatják, hogy az egyes kolóniák lakosai milyen növényeket termelnek. Ebben a szobában vannak elhelyezve a Palesztina-egyhajlati viszonyait szemléltető táblázatok is. Megtudjuk, hogy Milchaniában például Palesztina legszárazabb pontján 57 esős nap van, míg Jeruzsálemben már 68.

A második szobában az asztalokon kis zászlócskák. Minden zászlócskára egy-egy ország neve van írva. A zászlócskák alatt könyvek, broszurák, összehangyólt plakátok és perselyek: hogyan gyűjtötték az egyes országokban a zsidó nemzeti alapra, milyen eszközökkel népszerűsítették és propagálták a Nemzeti Alapot. Erdély sajnos nincs itt képviselve. Az erdélyi iroda később kapta az erre vonatkozó értesítést.

A harmadik szoba a legérdekesebb, Palesztina vegetációját mutatja be. A falon buzagalások, először azt hisszük, hogy mesterségesen nagyított műkálások. Közlebb meggünk, a kezünkkel is megtapogatjuk és látjuk, hogy ezek bizony valódi buzagalások, Palesztinában teremtek. Legalább négyszer akkorák, mint az erdélyi buzagalások. Tizenegy narancsfajta van kiállítva és tizfajta füge. Piros

gránátalmák és hatalmas szőlőgereszdek. Az aranyárga „min jerusalmi” a fekete „min zétami” és a világoszöld kecskeszőlő a „min dabuki”. Itt vannak a különböző mandula fajták. A virágjuk olyan, mint az őszi baracké. Azután jönnek hosszú sorban a legkülönbözőbb deligyümölcsök. Ezekon kívül minden gyümölcs, ami nálunk terem. A virágokban is óriási változatosság van egy speciális palesztinai virág, a „dam hamakdim” Makkabeusok vére. Hosszu száron apró, vörös virágszemek. Olyan mintha erdei eper lenne fűrtökben. Nagyon illatos. Mirtusok, akáciafák és óriáskaktuszok, amelyet odaát „kikajon mizanzibar”-nak neveznek. Terebilyes ricinusfák és gyorsannövő eukaliptuszok. Palesztina egész csodálatos flórája előttünk állatozik.

És mindezt a Nemzeti Alap szerény filléreiből, rövid néhány év alatt teremtették. Istenem mit lehetne ebből az országból csinálni, ha megindulnának a milliók. Tejjel, mézzel folyó Kanaánt. m. e.

Bányász-sztrájk fenyegeti Angliát

London, szeptember 28. (RTI.) Angliában újabb bányász-sztrájk fenyeget. A délwalesi bányák munkásainak bérkövetelését ugyanis a bányatulajdonosok elutasították. Ezért a bányászok valószínűleg sztrájkba fognak lépni.

Koncentrációs kormány Fiumében

Belgrad, szeptember 28. (R. T. I.) Az olasz kormány, a jugoszláv kormány és Fiume képviselői között tanácskozás folyik egy fiumei koncentrációs kormány alakításáról. Ebben az esetben az olaszok kivonulnának Fiuméből és Susákból.

Félszakadt a jugoszláv-magyar határmegállapító bizottság munkája

Budapest, szept. 28. (R. T. I.) A jugoszláv-magyar határmegállapító bizottság olasz és japán tagjai ellentétbe kerültek a francia és jugoszláv megbízottakkal. Ezért a tárgyalásokat félbeszakították és így az alsólandvai népszavazást sem tartották meg.

Jojle Klotz

Írta: Ujvári Déter

Jojle Klotz élni akart. Izzán csak élni akart. Egy kis kövedre is aszinkozott, mert köved nélkül nem élet az élet. Aztán meg nyugalmat is kívánt magának, mert a köztisztelt csak úgy ér valamit, ha nyugalomba élvezheti azt az ember. Miudennek a tetejében pedig azt szerette volna, hogy Zalme Nebelfrosztot egye a sárga irigység, mert minden jó között az a legjobb, amit a nép nyelvén nekőme-nak neveznek.

Ami Breinet illeti, azt nem etette a sárga fenével, még gondolatban sem, noha a felesége volt és meg is érdemelte volna igazság szerint, mert meghajszolta, mint a vadállatot.

— Jojle, mi lesz már. Jojle, ez nem élet. Jojle, gondold már egyszer a jövőre is.

Mintha ő egyebet is tenne. Mindig csak arra gondolt. Hiszen itt vannak a gyerekek, százhusz évig éljenek. Hat fiú, mint az élet olyanok. Akármelyiket nézze, igazi sor-habor. Erős és éhes, a jó isten áldja meg. Hat ha már hat fiú nem jövő, akkor semmisse az.

Mondta is az asszonynak:

— Ma az, hogy jövő? Kinek van több jövője, mint nekünk. Ezzel a hat fiúval mutat-ható magadat. Azt mondom neked, Breine drága, hat fiú az egy takaréknak.

Jól van. A takaréknak megvolt, de az egzisztencia még mindig hiányzott. Hiszen mindezt el lehetett volna viselni de itt volt az a Zalme Nebelfroszt, aki úgy ét, mint hal a vízben. Legalább négy forintot keres hetenkint és mit csinál? Majdnem semmitse. Kétszer hajták hetenkint, ez az egész és szépen megél

belőle. Két forintot kap minden börtört, úgy fizetik, mint egy bankigazgatót. Igaz, hogy mindenki csak őt protezsálja.

Egyszer arra gondolt, hogy konkurrálni fog vele. Mért ne? Breine mindig az egzisztencia és a jövő miatt gyomrozta, hát ez az volna. A Bész Arohom hajtólója az már valaki. Hát elment a gabbehoz és azt mondta neki, hogy ő is vállalna hajtólást.

— Zalme Nebelfrosztot — mondotta a gabbe — nem lehet pensionálni. Nagy erő az, nagy szakember. Olyan praxisa van, hogy csuda. — De az ambició, reb Ajren-Hers — kapacitálta Jojle — az ambició. Annak már nincsen ambiciója.

S mmisse használt. Zalme Nebelfrosztot nem lehetett kitudni az állásából.

Hat fiú, hat igazi sor-habor kenyerért hóbortolt, Breine unoka-unalan a jövő miatt sápirozott, hát ezt nem lehetett kibírni. Közben az is történt, hogy Frümmet Wassertopf lebe-tegedett és az ura Zalme Nebelfrosztot kinalta meg a komasággal. A gyerek ugyan meghalt és a komaság elmaradt, de a társadalmi emel-kedés; ami a komasággal való megkínálásban kifejeződött, megmaradt. Rágtá is miatta az asszony, hogy csak úgy ropogott.

— Nu, reb Jojle? Most már nem konkurrál az a nagy emberrel? Ez már meg-csinálta a kariéjét. Ez már számít valamit.

Minden szó úgy a szívébe szaladt, mint a tördőfés. De azért nem hagyta magát.

— Mboh — szolt egyvedvén, — hiszen nem lett abból semmisse.

Az asszony összecsapta a kezét:

— Az neked semmisse? Hiszen majdnem kvatter lett.

Hát ez igaz volt. Zalme majdnem kvatter lett és ez elég nagy dolog. Arnold Brudermann majdnem milliomos lett és olyan kapeitás, mint Kolman Fried, aki ezer forint hozományt ígér a lányával. Zalme majdnem kvatter lett és most már majdnem olyan tiszteletben áll, mint a gabbe, aki mégis csak valaki. Ez olyan tény, amit nem lehet letagadni.

Most aztán már igazán tenni kellene valamit. Jojle üzlet után nézett.

— Tudod — szolt az asszonyhoz — egy kompanista kellene. Mikor az embernek sem-mije sincs, hát akkor vesz magának egy kompanistát. Ha valakinek kompanistája van, anynyi az, mintha egy meréne volna a zsebében. Több, mint egy kapitalis, mert azt elspekulál-hatja az ember, de a kompanistát nem tudja elspekulálni. Elías Ochs az semmi, de Elías Ochs és Tóbiás Kelb az egy reklám. Egy tréfa, hogy én milyen firma volnék, ha Jojle Klotz és társa volnék.

Az asszony azt mondta erre, hogy ez butaság. De Jojle tudta, hogy nem butaság. Pesten is mindenki a társára bázirozza az üzletét.

Hát elhatározta, hogy társulni fog valaki-vel. De mihez? Sajnesszal például nagy üzle-tet lehetne csinálni, de sajne-rabbe csak egy-szer van egy esztendőben, aztán az meg messze van. Mos sovevem-ban vagyunk, a ha-gyományos börtnapokban. Hát mihez fogjon és kivel társuljon? Nem akart ő mingyárt milliomos lenni, csak egy szerény üzletcskét akart, ami hozna egy kevéske kenyeret és jó sok köved-t; mert ennyit gönnölhat magának.

Heteken át törte a fejét, de nem sok haszonnal. Hanem az isten mégis megszolgált.

Erdély miniszterénél az Athenée-Palaceban

— Az Uj Kelet kiküldött munkatársától —

Bukarest, szeptember 26. Az Athenée Palace a kormány szállodája. A legszebb Bukarestben. A Calea Victoriei és a strada Episcopiei sarkán öt emelet — és szemben az Athenée. A távlat jó, a kétszáz és néhány ablakon a miniszterek nyugodtan kitekinthetnek. A Nemzeti Színház magas és a Királyi Palota is elég bő. A Palace (nem Athenée) az ellenzék hotelje, nem látszik ide. A teteje se.

Csak ha az ember bemegy, érzi, hogy kormányválság van. Az ajtónál rád néznek ötön. Tizen szemügyre vesznek. Hárman lopva pislognak rád. Kezdenek sandítani. Egy feléd lép. Kis hall.

Ez a hotel manométere. Ahogy a portás a névjegyekben lapoz, a garçon des chambres a kulcsokat adja, az ascensioniste a liftbe segít: — az arcukról leolvasható a hangulatot.

A manométer most magasat mutat. Lás. A gesztusok idegesek, a hang vibrál. Amíg a liften megy, hat titkárral találkozol. Egy a földszintről jött veled, ez az első emeleten kiszáll. Helyette ketten belépnék. A harmadiknál óriási fekete aktatáska jön, kis secrétaire-volontairevel.

— Qui est au cinquième? — kérdem halkan a liftest, amikor a negyedik emeletet is elhagytuk.

— Messieurs les ministres Groza et Goga.

Tehát Goga is itt van. Nagyon jó.

Kiszállunk. A három titkár kétfelé siet. Az egyik egy darabig velem jön, kettő más folyosóra kanyarodik. Hátra nézek. Egy nyurga ur, iratsomóval, ereszkedik le utánunk a liften.

Szobaszám: 521. Huszárnadrág, zéke, széles arc, harcsabajusz: Groza Péter szolgálja.

— Kérem... — mondom.

Néz. Kezdenek kételyeim lenni.

— ... aice locuinta de domnul ministru Groza?

Egy pillanatra habozik, hogy milyen nyelven válaszoljon. Óvatosan körülnéz. Azután gyorsan, szűkszájjal kiböki:

— Itt van.

Átadom a névjegyemet és kérem, mondja meg odabent szóval, hogy ha a miniszter ur most el lenne foglalva, írják rá, mikor fogadhat.

Barnaruhás fiatalember jön ki, bemutatkozunk, bevezet. A miniszter személyi titkára.

Zalme Nebelfroszt nem bírta a sok munkát és egy este épen akkor roskadt össze, mikor böjt végével a klauzba ment, hogy misnájist tanuljon. A megbízója dühös volt, hogy rosszul teljesítette a megbízást és arról beszélt, hogy más böjtölés után kell nézni.

Jojle Klotz még aznap este főkereste Nebelfrosztot.

— Rab Zalme — szöjt hozzá rideg üzleti hangon — egyedül nem bírja, láthatja. Hát legyünk kompanisták.

Zalmet elgyötörte a sok böjtölés és gyöngeségében engedett. Majd felesbe böjtölnek ezután. És ha egy kicait megerősödik, többet is vállalhatnak ezután.

— A firma pedig — mondta Jojle — így menjen: Klotz és Nebelfroszt.

Ragyogott a boldogságtól, mikor este hazament. Egy nekőme, hogy azt a Zalmet leterpette. Csak úgy áradt a szó belőle, mikor eldicsekedett az asszony előtt, milyen szőld alapokra fektette az egzisztenciát. Még majd komának is meghívja valati.

— Mert tudod, Breine drága, ez egy üzlet. Az ember nem vesződik a portékával, csak böjtöl és böjtöl. Ne félj attól, hogy akárcsak egy böjt is a nyakunkon maradjon. A Klotz és Nebelfroszt cég kintinó cég. Hát látod, jövök, hál istennek, szépen van. Kövéder sem kell a szomszédhoz menni, mert ez kövéddel jár. Duskálhatsz benne, majd meglátod.

Egy kisit elgondolkodott.

— Csak azt nem tudom — szöjt aztán elmélázva — hogyan kell csődöt bmondani ebben az üzletben? Mert ha nagyon jól megy, muszáj csődöt mondani. Enélkül nem egzisztálhat egy társaság.

A fogadószobában rózsaszín asztalkához ülök. Kikészítem a jegyzetpímet, egy-két kérdést még felírok, szénézek, várok.

Kis oldalajtó nyílik meg, Groza miniszter jön ki dolgozószobájából.

— Mivel szolgálhatok?

Legelőször a kormányválságról érdeklődöm.

— Nincs, nem is volt.

A közmondásra emlékeztetem a minisztert: nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél. Legyint.

— Semmi. A megszokott sajtómachináció. Tavaly, majdnem ugyanabban az időtáiban, ugyanígy volt. Óriási erőfeszítés a többség demoralizálására és ezáltal a saját táboruk megerősítésére. Neke... úgy jönnek elő, mint az az ember, aki elbagyattottan, egyedül van egy erdőben és félelmében harci kiáltásokat hallat. Aki saját erejében bízik, annak nem kell teletrombitálnia a világot.

— Agitációjuk — jegyzem meg — azt mutatja, hogy bizonyos tekintetben sikerrel dolgoznak.

— Tévedés. Négyüléseik potenkini-ádák. Egyáltalában nem igaz az, hogy beszédekkel tíz-huszezer ember van jelen. A legtöbbjük siralmas keretek között megy végbe. Az egyik helyen a publikum teljesen távol tartotta magát. Amit a lapok a négyülések lefolyásáról írnak, hazugság. Mi most az összes ilyen négyüléseket lefényképeztük és a képeket sokszorosítottuk. Hadd tudja meg a nép az igazságot, hadd lássa, milyen kevesen lézengenek azokon a nagy garral hirdetett összejöveteleken. A parasztság pedig, amelyre —

Beszélgésünk közben kinyílt a folyosó ajtaja és Goga Octavian jelenik meg egy hölgygel a szobában. A két fiatal miniszter melegen üdvözlö egymást. Groza bocsánatot kér, kiveti őket a fogadószoba erkélyére, pár pillanattig beszélget velük, visszajön, nyitra hagyja a balkonajtó két szárnyát, újra leül.

— A parasztságnál hagytuk el, miniszter ur...

— Igen, igen, — mondja és most már siet, bentről cseppet a telefon, az erkélyen Goga és a hölgy beszélget.

— A parasztság nem tart velük. A parasztságnak csak jó közigazgatás kell... Erdélynek is... általában csak jobb közigazgatás kell.

A hölgy magyarul beszél a balkonon: — Olvastam egy versét.

Goga:

— Melyiket?

— Már nem tudom..... Németül, egy temesvári lapban.

Az idő halad, most már sietek a kérdésekkel.

— Averscu kormánya tehát megmarad?

— Meg, mert szabad választás és a többség akarata vetette felszínre. És mert alkotott: az agrárreformot és a pénzügyi reformot. Mindkettő modern építmény, amelyben a régi, reakciós ideológiájú ellenzéki pártok rosszul érzik magukat. Nem is tudnak behelyezkedni.

— Mi a jövő programja?

— Evolúció.

A telefon méggyászter türelmetlenül belecsenget beszélgetésünkbe. Az utolsó kérdést már állva teszem föl:

— Mi volt az alapja azoknak a híreknek, amelyek Tanasescu kolozsvári belügyi és dr. Pop Viktor igazságügyi államtitkár visszahívásáról elterjedtek?

— Egyáltalában nem is volt alapja.

Ilyen formában semmiesetre nem.

Szívélyesen nyújtja kezét.

— Még három napig vagyok a fővárosban, ha erre jár, nézzen fel, talán tudok valamit újabbat mondani.

Veszem össze a jegyzeteimet, Gogáké bejönnek az erkélyről, beszélgetnek. A nő is bucsuzik.

A miniszterek bemennek a dolgozószobába, a hölgy jön ki velem. *Ben Ami.*

Ötvennégy zsidó földöntúto

Mandel Ignác és társainak kátváriája

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Mandel Ignác tizenötéven át volt kereskedő Szilágyosmlyon. A háboru alatt Makóra költözött és becsületes munkával tartotta el feleségét és hét apró gyermekét. Atólte a forradalmakat, de egyben sem vett részt. A makói államrendőrség 1574—1921. számú bizonyítványa legalább ezt állítja. És mégis megtörtént, hogy a múlt év júliusában egy éjjel két detektív és egy rendőr állított be Mandelhez és kihallgatás ürügye alatt a kapitányságra kísérték. Ugyanekkor elfogták még Lieber Solem, Neumann Markus, Roth Sándor, Roth Salamon, Apfel Leib, Basch Lázár és Neulinger Leib makói lakosokat is.

Hajnali négy órakor az egyik detektív magához hívatta Mandelt, Bartha József rendőr segítségével véresre verte és két fogát kiütötte. A szerencsétlen embert hivatalos uton a Szent István kórházba szállították. A többieket a leg súlyosabb rabmunkára fogták. Fát vágattak, vizet hordattak és surohtattak velük, főleg szombaton.

Három hónapig szenvedtek a makói fogházban. Közben a szegedi kerületi rendőrkapitányság 6174. számú határozattal internálni akarta őket, de a belügyminiszter az internálási eljárást megszüntette, mire az elfogottakat szabadlábra helyezték.

A makói rendőrkapitányság 1921. január 7-én kiutasítási végzést kézbesített Mandelnek és társainak, melyet a szegedi kerületi kapitányság is jóváhagyott. A végzés szerint Mandel Ignácnak és társainak 15. napon belül családostul együtt illetőségi helyükre kell távoznok, különben eltoloncolják őket a városból. Bittner makói rendőrkapitány rávezette még a végzésre, hogy a kiutasítás ellen esetleg beadandó felelkezés a végzés végrehajtását nem gátolja. Hosszu és költséges utánjárások után a magyar belügyminisztérium magához kérte az ügy aktáit és folytatatosan május ötödikéig adott haladékot a kiutasítás végrehajtására. Az akták azonban nem kerültek Budapestre, viszont a szegedi kerületi rendőrkapitányságnál azt mondták, hogy már hetekkel ezelőtt fekküldték a belügyminisztériumhoz.

Április hetedikén a makói államrendőrség kényszerrel látta el Mandelékát és a MÁV. szegedi üzemeltetőségétől három román vagonot rendelt, egyet szilágyosmlyói, kettőt máramarosmlyói rendeltetéssel. Ugyanakkor a kiutasítottakkal nyilatkozatot íratott alá, hogy önként a hagyják el várost. Az állomásfőnök formai kifogást emelt a kényszerrel ellen és nem akarta a vagonokat Mandelékának rendelkezésére bocsátani s csak felsőbb utasításra engedte meg, hogy a nyolc család bevagonizohasson.

A kiutasított emberek minden holmijukat elkötvetyélték, de az állomásfőnök nem akarta őket elindítani. Három hónapig tengődött az ötvennégy földöntúto a vagonokban. De még onnan is ki akarták őket lakoltatni.

Végre elindították a szomorú vonatot. Mezőkeresztesnél újabb meglepetés érte őket. A magyar határálomlás főnöke ötvenkétezer koronát követelt Mandelékától fekbér címén, amiért kilencven napig szenvedni voltak kénytelenek a vagonokban a makói pályaudvaron. Mandel felutazott Budapestre és Sándor Pál közbenjárására a MÁV. vezérigazgatósága a költségek megtérítését elengedte.

Egy évi szenvedés, rengeteg izgalmon át, negyedévi börtön és több havi vagonlakás után így került Mandel Ignác Szilágyosmlyóra, társai pedig Máramaros megyében telepedtek le és most minden kereset nélkül várják a telet.

— A lengyelországi zsidó kereskedők kongresszusa. A lengyel kormány már évek óta rendszeresen és intézményesen igyekszik minden kereskedelmi és általában minden gazdasági térről kiszorítani a zsidó kereskedőket és ipari vállalkozókat. Kétségtelen, hogy ez nem utolsó sorban oka annak, hogy az antanttal szövetséges és győztes Lengyelország valutája a világ jelenleg legrosszabb valutája. Lembergől jelentik, hogy a varsói zsidó kereskedők egyesülete az ország összes zaidó kereskedőit és iparosait kongresszusra hívta össze, amelyen a kormány eme törekvése ellen állást foglalt. A kongresszust szeptember 28-án és 29-én tartották meg.

— A csehszlovák állam költségvetése. Prágából jelentik: A költségvetés 21 milliárdra rugó összegéből 9 milliárd a hivatalnokok fizetésére szolgál. Ez azt mutatja, hogy Csehszlovákia kiadásainak majdnem felét a bürokrácia emészti fel.

A minisztertanács határozatai Beszarábiáról és a menekült zsidókról

Nem hiúsult meg a liberálisok és Maniu egyezsége — Goga minisztériumából államtitkárság lesz?

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az „Adeverul” tegnapi száma arról adott hírt, hogy Bratianu és Maniu között felborult az egyezség és hogy a kormány helyzete megváltozott. Ezzel szemben ma érkezett bukaresti távirat szerint Maniu, Inuletz, Nistor, és a nemzeti párt más vezetői a fővárosba érkeztek, hogy az együttműködésre vonatkozólag végleg megállapodjanak a liberálisokkal. A kormány helyzete nem sokat változott. Az újabb heves támadásokkal kapcsolatban Bratianu Vintila a liberálisok vidéki pártvezetőivel közölte, hogy a kormány bukása biztos ugyan, de ez nem fog két hónapon belül okvetlenül bekövetkezni.

Újabb támadás a kormány ellen

Marzescu, az egykori Bratianu-kormány volt belügyminisztere tegnap Jasriban reflektált Averescu vasárnapi beszédére. Marzescu szerint a vasút helyreállítása címén megkezdett akció kifoghatatlan forrása volt a különböző üzleteknek a forgalom kárára. A navéta-rendszer magánberekét, ügyösöket gazdaggá tett. Ehhez járult még, hogy a műhelyeket idegeneknek koncesszionáltak, ma pedig katonai rezsim van a vasúton, mindez nem valósíthatja meg a normális forgalmat.

A vasutól elkövetett hibák után a kormány gazdasági politikáját támadja. Averescu kormányraléptekor késszen kap a liberálisok által már elhatározott kétmillió hektár kisajátítását. Csak az volt a munkája, hogy parcellákra ossza a kisajátított földet és szétossza. Az Averescu-kormány lábbal tiporta az alkotmányt, mert a kisajátítás alól igen sok földet mentesített. A liberálisok az összes idegenek földjének kisajátítását követelik.

Arra vonatkozólag, hogy a néppárt és a liberálisok között csendes paktum állott fenn, Marzescu kijelenti, hogy a liberálisok támogatják a kormányt a közrend helyreállításának munkájában, de nem a jogtalanság munkájában. Partija sohasem szót összeesküvést a korona ellen. A kormánynak távoznia kell helyéről, mert sem ő, sem a parlament nem felel meg az ország szükségleteinek.

Rascanu hadügyminiszter nagy exposéja a beszarábi helyseiről

A tegnap délutáni három és félórás minisztertanács a beszarábi helyzettel foglalkozott Rascanu hadügyminiszter jelentése alapján. A hadügyminiszter terjedelmes memorandum foglalt tapasztalatait az ottani gazdasági, katonai és közigazgatási viszonyokról. Majdnem egy óra hosszat tartó beszédében ismertette a beszarábi helyzetet.

Rascanu szerint a beszarábi parasztság a földosztás következtében igen meglegedett és minden anarchisztikus törekvéssel élesen szembe helyezkedik. Az egyetlen veszély, amely Beszarábiát fenyegeti, a menekültek inváziója a Dnyeszteren túlról. A legszigorúbb rendszabályok és őrizet dacára a menekültek kilencven százalékának sikerül átjutnia a katonai kordonon és befészkelni magukat a Pruth-menti falvakba és városokba. Visszaküldésük a Dnyeszteren túlra lehetetlen, mert a román hatóságok által be nem fogadott menekülteket Ukrajnában a bolsevikiek kivégzik.

A zsidó menekültek elhelyesése

A kormány elhatározta, hogy a Dnyeszter folyó egész vonalának személtartására meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket, közegeit azonban utasítani fogja a humanitás szempontjainak szem előtt tartására. Egyben rendeletet adott ki a kormány, hogy az Ukrajnából menekült zsidókat, akik Beszarábiában telepedtek le, az Ókirályságban helyezték el. A beszarábi hatóságok most össze fogják szedni az összes menekült zsidókat és az Ókirályságban zsidó pénzbeli segélyével az Óromániai városokban telepítik le őket.

Rascanu érdekes megjegyzéseket közölt minisztertanácsával a beszarábi ifjúságról,

amelynek kebelében a társadalom és osztályellenes tanok kedvező talajra találtak. A minisztertanács utasította a közoktatásügyi minisztert, hogy minden szükséges intézkedést megtegyen a szükséges ellenpropagandára és az ifjúság felvilágosítására és hazafias nevelésére. Összefoglalva jelentését, a hadügyminiszter megállapította, hogy a beszarábi helyzet nem oly jó, mint lennie kélnene, de nem is oly rossz, mint hiesztelik.

A minisztertanács elhatározta, hogy a hadügyminiszter jelentésének egy-egy példányát megkapja mindegyik miniszter, hogy a tárcája körébe vágó ügyekben megfelelően intézkedjék.

A minisztertanács ezután a 40 milliós svájci kölcsönről tárgyalt. Ez összegből ötmillió svájci frankot készpénzben, 25 milliót áruban kapunk, a fennmaradó tízmillióról a kormány Titulescu pénzügyminiszter hazaérkezése után fog dönteni. A pénzügyminiszter vasárnap érkezik a fővárosba.

A minisztertanács utasította Garoffid minisztert, hogy utazzék Erdélybe a kisajátítás megkezdésére. Végül elfogadta a minisztertanács a CFR gárda szabályzatáról szóló javaslatot.

Goga a sajtótámadásokról

Az „Adeverul” munkatársa felkereste csucsei nyaralójában Goga minisztert, aki többek között ezeket mondta:

— A kormány helyzetét optimisztikusan ítélem meg. Ez különben temperamentum kérdése. A liberális lapok támadásai hidegen hagynak. Hónapok óta naponként a trivialitások áradatát zúdították rám. Csunya nevetéses kitalálás. Most már hajlandó vagyok elhinni, hogy Áron Schuller — akit nincs szerencsém ismerni — nagyon becsületes ember lehet a valóságban, mert a liberális lapok hasonlóképpen támadták.

A magyar egyetemről tett nyilatkozata ügyében a miniszter kijelentette, hogy senkinek sem ígérte a magyar egyetem felállítását. Pozsonyban felkereste a „Törv” egyik munkatársa, akinek nyilatkozott az erdélyi magyarság viszonyairól, különös tekintettel a Magyarországon levő politikai helyzetre, amely sajnálatosan kihat az itteni magyarság életére is. A beszélgetés közben került szó az egyetemről is. Ez kijelentem, hogy most nem lehet erről beszélni sem, később, ha a viszonyok változni fognak, majd sor kerülhet erre is, de akkor sem lehet szó Kolozsvárról, hanem valamelyik székely városról.

Az a vád, hogy ő az erdélyi magyarságot protezsálna, minden alapot nélkülöz. Nem felel meg a valóságnak az sem, hogy Adynak és Petólinek szobrot akarna felállítani Erdélyben.

A lapok híradása szerint a kormány a kulturáliszeti minisztériumot megszünteti, illetve mint államtitkárság fog tovább működni. Goga miniszteri híre szerint az új területek részére felállítandó román kulturintézet rektorává fogják kinevezni.

Cseh-osztrák szövetség terve

Bécs, szeptember 28. (RTI) Szociáldemokrata körökben felvetették a cseh-osztrák szövetség eszméjét, amely tekintettel mindkét ország demokratikus politikájára, könnyen megvalósítható.

— **Hangverseny drótnélküli telefonon.** Berlinből jelentik: A Siemens Schuckert gyár meghívására a dán újságírók és több technikai szakembér Lynbyk-ben, Kopnhága közelében végighallgatta a Berlin mellett lévő Königswusternhausenben épített drótnélküli telefonállomáson rendezett hangversenyt. A kísérletnek, amely már hónapokkal ezelőtt kezdődött, bámulatos sikere volt, a dán sajtó elragadtatással ír a korszakalkotó találmányról.

A jövő héten döntenek Felsőszilézia sorsáról

A gazdasági szankciók mértéke — Churchill Anglia, Franciaország és Németország együttműködéséről — Gunaris görög miniszterelnök Londonba utazott

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 28. A népszövetség mai ülésén folytatták a gazdasági blokádnak kérdésének tárgyalását. Mindenekelőtt afelett kellett dönteni, hogy milyen esetekben alkalmazhatja a népszövetség a gazdasági blokádot. Pontosan megállapították azokat az eseteket, amelyben a népszövetségi szerződés megszegése tényleg megtörténik. A gazdasági szankciókról egyelőre nem tudtak dönteni. A népszövetségi tanács fog javaslatot tenni arról, hogy a népszövetségi szerződés megszegése esetében mely gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi szankciókat kell alkalmazni.

A népszövetség tanácsa valószínűleg a jövő héten fog határozni

a felsősziléziai kérdésben.

A probléma megvizsgálásával megbízott albizottság elkészült javaslatával és azt már a népszövetség tanácsa elé terjesztette. Az angol kormány állítólag nem hajlandó elfogadni a Sforza-vonalat és ha a felsősziléziai probléma megoldására ezt a módozatot javasolnák, az angol kormány vétőt fog emelni ellene. A népszövetség a lefegyverzés kérdésével is foglalkozott. Fisher és Robert Cecil az angol kormány álláspontját szögezte le. Az angol kormány

az összes államok lezserelését kívánja.

Lord Churchill tegnap Dundee-ben beszédet mondott, amelyben kifejtette, hogy az adós államok vásárlóképessége teljesen kimerült. Emiatt az egész nemzetközi kereskedelem visszajelöl. Parancsoló szükség, hogy az összes államok képviselői konferenciára üljenek össze és beszéljék meg ezt a problémát. Anglia a maga részéről hozzájárul ahhoz, hogy az európai népeknek a háború táma alatt adott kölcsöneit töröljék, azaz a feltétellel, hogy viszont törlik azokat az adósságait, amely szövetességi érdekében felvett az Egyesült Államoktól. Churchill Európa fejlődésére szükségesnek tartja a három vezető ország:

Anglia, Franciaország és Németország együttműködését,

az óceánok békéjének a megőrzésére pedig Anglia, Japán és az Egyesült-Államok megegyezését.

A görög-török konfliktus újabb stádiuma: Gunaris görög miniszterelnök a külügyminiszter kíséretében Londonba utazott, hogy az angol kormányt a béke közvetítésére kérje fel. A görög sajtóban most erősen sürgetik a békét. Gunaris miniszterelnök a lapok munkatársainak kijelentette, hogy a kisázsiai területen levő görög közigazgatásnak

nincsen annexió s jellege.

Ez a nyilatkozat annak a beismerése, hogy Görögország már lemondott hódító politikájáról és beéri azzal, ha azokat a területeket tarthatja meg, amelyeket a sévresi béke biztosított számára. A török csapatok külföldön tegnap heves harcok után bevonultak Éski-Sehirbe, ahonnan déli és nyugati irányban folytatják előrenyomulásukat.

Az albán probléma, amelynek megoldását különösen Anglia és Olaszország sürgeti, foglalkoztatja Görögországot is. A népszövetség vette kezébe a kérdés megoldását és utasította az albán kormányt, hogy a nagykövetek tanácsa határozatait hajtsa végre addig is, míg a jugoszláv albán határkiigazítás megtörténik. Jugoszlávia és Görögország között most megegyezés jött létre. Együttesen fognak tiltakozni a népszövetség beavatkozása ellen. A két kormány véleménye szerint ugyanis az albán-kérdés megoldása kizárólag a főtanács elé tartozik.

Tóra előtt adományozzátok a Tarbutra.

Sándor Imre, Kőlcze, Fehérvári és Csernáth

A kémkedési per csüdtörtéki tárgyalása
— Az Uj Kelet tudósítójától —

Csüdtörtéki reggel a per tárgyalását Sándor Imre kihallgatásával kezdik meg. Sándor elmondja, hogyan jött hozzá Fehérvári és adott át neki memphis cigaretták kiváltására 3000 lelt. A pénzt részben visszaadta Fehérvárnak. Levelet olvasnak fel, amelyet Sándor írt Budapesthez. Sándor kijelenti, hogy ez épen olyan hamisítvány, mint azok az iratok, amelyeket ő, állítólag, az erdélyi katonai szervezetekről írt Magyarországra. Az első levelben Sándoron kívül még négy Erdélyben tartózkodó személy neve is fel van sorolva. Tíz perc szünet után dr. Kőlcze Károly brassói ügyvédet halgatják ki. A brassói katolikus énekhar vezetője volt. Fehérvári üzleti ügyben kereste fel és kottákat ajánlott megvételre. Kijelenti Kőlcze, hogy ő dróttalan táviró ügyében nem beszél Torsánszky tanárral.

Az elnök ezután Fehérvárit szólítja elő. Azt állítja, hogy Sándor Imre küldte őt Kőlczehez. Kőlczétől a brassói magyar szervezetre vonatkozólag két adatot kapta. Azt a feleletet kapta, hogy ez Varga százados irányítja, de ez soha sincsen Brassóban. Alkalmassabb embert kellene találni. A továbbiak során elmondja, hogyan és mikor érintkezett a többi vádlottal. Általában megismétli az első tárgyaláson tett vallomását.

Dr. Csernáth József a „Székelyföld” szerkesztője, akit a marosvásárhelyi összeesküvés szervezői vezetésével vádolnak, kijelenti, hogy minderről semmit nem tud. Ujságíró létére nem is lehetett abban a helyzetben, hogy esetleges magyar felkelés részére lovaszást és gyalogságot szervezzen. Tanukat jelent be, akik igazolni fogják, hogy abban az időben, amikor Fehérvári állítása szerint ő Marosvásárhelyen tárgyalt a katonai szervezetről, Vajdahunyadon tartózkodott, ahol nővére vagyoni ügyeit rendezte.

Varga Ilona és Varga János megismétlik első vallomásukat. Azután a tárgyalást délután 4 óra elhalasztották.

A délutáni tárgyalás első vádlottja Szilágyi József volt, aki nagyjából megismételte régebbi vallomását. Utána Hullán Ernő tagadta, hogy Hanignak valamikor is adott volna információt.

Oláh József következett azután. Elmondta, hogy Haniggal úgy találkozott, hogy ez meglátogatta Nagybaayán és megígérte, hogy szívesen visz üzenetet Debrecenbe Oláh postás-kisasszony hűgának és ha ismét visszajön a többi atyafiaktól is hoz üzenetet.

Akkor ugymond a vádlott, még nem tudtam, hogy Hanig mivel foglalkozik. Később megmondta, hogy kémkedésre adta a fejét, hogy a Horthyától ezért kapott pénzen folytatnassa tanulmányait. En megmondtam neki, hogy ez szegénytelen foglalkozás és nem intelligens embernek való, mire azt felelte, hogy tudja ezt, de mit tegyen, élei muszáj.

Az elnök: Ön nagyon szép erkölcsi íntelmelt intézett hozzá, de azért a megbízólevelet elfogadta tőle, aláírta és nyugtát adott róla.

A vádlott: A levelet elfogadtam könyörgésére, de nem adtam nyugtát róla.

Az elnök: Mit szól ehhez Hanig?

Hanig kijelenti, hogy Oláh a levelet átvette és nyugtázta. A nyugtát elvitte Debrecenbe a kémosztályhoz.

Azután a máramrosszigetiek kihallgatása következett: Dr. Szemát Jenőt, dr. Kricsfalusi Sándort, dr. Szilágyi Józsefet és Juhász Péter istolaigazgatót halgatták ki röviden. Juhász az eskü-ügyet adta elő. Elmondta, hogy Budapestről visszaérkező tisztviselők szerint a magyar kormány a repatriálók szemből nagyon barátságosan.

Reiter József Sükösd Gézával történt ismerkedését, a Radnótfiával való bemutatkozás körülményeit, a Sükösd által adott vegyipari-rosra írott deimprintárt adta elő.

Hat órakor az elnök a tárgyalást felfüggesztette holnap délelőtt kilenc órára.

Elhalasztották az iparkamara új vezetőségének beiktatását

Metes prefektus nem kapta meg az összes kinevezéseket

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az Uj Kelet megírta, hogy a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara új vezetőségét eredeti terv szerint, szeptember 29-én be fogják iktatni. A régi és az új vezetőség emberei tegnap délelőtt össze is gyűltek a kamara helyiségeiben. A hivatalos hatóságok részéről megjelent Metes prefektus és Mazuchi kereskedelmi felügyelő.

A régi és az új vezetőség tagjai először külön-külön helyiségekbe vonulnak, ahol mind-egyik a maga állásfoglalását próbálja precizírozni. A régi vezetőség emberei elvi deklarációra készülnek. A beiktatás előtt tudomására akarják hozni a kereskedőknek és a hivatalos kiküldötteknek, hogy feltétlenül ragaszkodnak az autonómiához és szívesen belemennek egy paritásos választásba, mintsem hogy a kormány nevezze ki az új vezetőséget. Az új vezetőség tagjai, elvben hasonló álláspontra helyezkednek, kijelentik azonban, hogy meghajolnak a miniszter akarata előtt, és a kinevezéseket elfogadják.

Ezután a tagok a közös ülésükbe vonulnak. Mielőtt a határozat-felolvasására került volna a sor, Mazuchi kereskedelmi felügyelő bejelenti, hogy a beiktatásra vonatkozólag a minisztériumtól két táviratot kapott. Az egyik hatvanhét tag kinevezését tartalmazza, a másik az ezekhez kinevezendő tizenhat kiegészítő tag beiktatásáról szól. Metes prefektus tudomására adja a megjelenteknek, hogy ő viszont csak az első táviratot kapta meg, ennélfogva azt ajánlja, hogy a beiktatást mindaddig halasszák el, amíg a teljes lista és az utasítás hozzá is meg nem érkezik.

A régi és az új vezetőségi tagok ebbe egyhangulag beleegyeztek és így a beiktatás bizonytalan időre eltolódott.

Turgenyev, Csedrin, Tolsztoj és a zsidók

— Egy újságíró visszaemlékezései —

A varsói „Moment” című lap egyik legutóbbi számában J. Kaufmann újságíró, a „Novosti” egykori munkatársa visszaemlékezéseket közöl Turgenyev, Csedrin és Tolsztoj életéről. Az újságíró a férfiaknak a zsidókhöz való viszonyát jellemzi. A visszaemlékezésből a következőket közöljük:

Sorkin, a pétervári zsidó cenzor a zsidók ellen rendezett program-hadjárat után Turgenyevhez szenvedélyes hangú levelet írt, amelyben kéri a nagy regényírót, hogy az ártatlan üldözöttek érdekében tegyen valamit. Ez még 1882-ben volt.

Turgenyev megígérte, hogy a zsidókért valamilyen formában, legszívesebben egy szépirodalmi művében sikra fog szállani és a következőket válaszolta:

„Publicistának jelentéktelen vagyok és ha cikket írnék, ez nemcsak az egy semmit sem használna, hanem félreértésre és gúnnyra adna alkalmat. Én a magam részéről illyesmitől nem riadok vissza, de az ügy sikere érdekében tartok tőle, hogy ártatlanok és ezért választottam azt a módot, amely az ártatlanul hajszt zsidóknak inkább használ.”

Turgenyev válasza Sorkint nem elégítette ki és levelet írt több barátjához és ismerősehez, akikől tanácsot kért, hogy ezután kihez forduljon.

Egyszer — írja Kaufmann — Sorkin magán-kívül jött hozzám a „Novosti” szerkesztőségébe. Úgy vélem, mondotta, hogy a zsidóknak rossz szolgálatot tettem. Ön emlékszik, hogy Turgenyev kéresemre kiterő választ adott. Gondolkoztam, hogy kihez forduljak és így jutott Csedrin, a híres szatirikus eszembe. Elmentem hozzá a zsidók helyzetét lefestetem előtte.

— Milyen joggal fordul épen hozzá? — ordított rám az író. Menjen Katkowhoz, Poljakow legjobb barátjához, aki licumot ajándékozott ennek a barátjának.

— Mi közük a zsidóknak Poljakowhoz? — Kérdeztem.

Csedrin azonban még dühösebb lett és megragadta az előtte álló szék karfáját.

Önkéntelenül én is azt cselekedtem. De a másik pillanatban észretertem és elmentem.

Sorkin tehát — végzi Kaufmann feljegyzéseit — tévedett.

Néhány héttel később a „Hazafias jegyzetek” című lapban Csedrin egy szatirája jelent meg a saját és az idegen ökléről. Ez a szatira a pogromok rendezőit ostorozta, a pogromok védnökeit, a pogromok tanszólóit. Az írás mély benyomást keltett. Sorkin boldog volt.

Ez a zsidó cenzor Tolsztozhoz is közeli viszonyban állott; gyakran felkereste őt Jasnaja Polnaja birtokán, ahol napokon keresztül volt együtt a nagy íróval. Tolsztoj a zsidókról és a zsidóságról szokott vele tárgyalni. A jiddis nyelv rendkívül érdekelte az író, aki feltette magában, hogy ezt a nyelvet meg fogja tanulni. Sorkin ajánlott is neki tanítót, Z. Minor moszkvai rabbi személyében, akit tél idejében, amikor Tolsztoj Moszkvában tartózkodott, egy alkalommal felkeresett. Tolsztojt hetenként háromszor tanította, a pap előbb jiddisre, később azonban héberre is. Tolsztoj néhány hónapig tanult csupán, és az ótestamentum szövegét hibátlanul elvasta és a könnyebb részeket segédkönyv nélkül megértette.

Kolozsváron nincs lakáshivatal

A kormányrendeletet nem hajtották végre — Dr. Babes Titusz nyilatkozata

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Szeptember elsején jelent meg a Monitorul Oficialban a belügyminisztérium egységes lakásrendelete. Az új kormányrendeletet azzal a céllal adták ki, hogy az egyre fokozódó lakásmizériát megszüntesse, illetve enyhítse. A rendelet szerint minden városban külön lakáshivatalt és külön lakberleti hivatalt kell felállítani, a nagyobb városokban a szükséghez képest több hivatalt is. A tulajdonképeni lakáshivatal, csakis tisztviselőkről gondoskodik, a polgárság ügyeit a lakberleti bizottság intézi.

A rendelet publikálása óta idestova egy hónap telt el. Ilyen rövid idő alatt természetesen szó sem lehet az évek óta egyre súlyosodó lakásínséget megszüntetni. Ezt még nagyobb arányú építkezéssel sem lehetett volna elérni. De négy hét mégis elegendő ahhoz, hogy legalább a hivatalt felállíthassák.

A tisztviselők lakásügyét még elintézik úgy, ahogy; ámbar nemrég megesezt, hogy az államrendőrség egyik detektívjét kidobták a lakásából. De a közhivatalnoknak mégis van fóruma, ahol ha nem is kap lakást, de a pinszát beadhatja. Ezzel szemben a másfoglalkozású lakosság lakásügyeivel senkinek foglalkozik, mert a lakberleti hivatal még mindig nem működik Kolozsváron. Ennek pedig máris megvannak a súlyos következményei. Napról-napra történnek lakásbotányok, emberek dobának ki az utcára, a lakberek sokhelyt horribilis magasságra emelik és más számtalan kellemetlenségnek van kitéve háztulajdonos és lakó egyaránt. Es nincs hová jogorvoslásért, elintézésért fordulni.

Dr. Babes Titusz, a lakberbizottság elnöke a hivatal mai állásáról a következőket mondotta:

— Százan és százan fordulnak hozzám naponta különféle kérvényekkel, melyek sürgős elintézése szinte életkérdése az illetőknek. Én nem bírok rajtuk segíteni. Hiába halmozzák fel nálam az aktákat, nem tudom iktatni. De ez még a kisebbik baj. A bizottság egyáltalán nem kezdheti meg működését, mert sem megfelelő helyisége, sem bűdzsége, sem személyzete nincs a hivatalnak. Állandóan tanácskozm és megbeszéléseket folytatok a hivatal többi vezetőivel, egyik fórumtól a másikhoz szaladok, de mindonütt kétségbeejtő negligenciával találkozom. Sehol nem tördök ezzel a kérdéssel, amely napról-napra égetőbb. Ezek az eredménytelen előkészületek tönkreteszik az egészségemet is, úgyhogy ha valaha mégis létrejön majd a hivatal, a vezetését semmiesetre sem fogom vállalni.

Megjegyzendő, hogy a nemlétező bizottság lakásügyekben csak első fozon dönthet. Határozatai ellen a rendeletben precizított legfelsőbb központi lakásbizottsághoz lehetne folyamodni. A végső fórum a belügy- és munkaügyi minisztérium egy-egy képviselőjéből, továbbá a lakóknak és háztulajdonosoknak egy-egy kinevezett, vagy választott delegátusából állna. De ez a bizottság még egyáltalán nem alakult meg. Ezek után nyílt kérdés marad: miért kellett az új lakásrendeletet kiadni?

HIREK

Az UJ KELET telefontal:

Szerkesztőség:	877
Kiadóhivatal:	844
Zs. N. Sz.:	558

A köszönséges

Aki átérzi a zsidóság lényegét, aki ismeri feladatait és céljait, aki komolyan akarja a zsidó megújulást, minden zsidó, aki igazán zsidó, csak egyet akarhat. Akarnia kell, hogy minden barátja, amelyet zsidó kezek vettek, valóban új életet sarjasszon. Minden barátja között a legtermékenyebb a betűbarátja. Gondolat, érzés és tudás virágozik ki abból. Saját nélkül a népi élet elsorvad, mert megújulásokra az serkenti a nép erejét.

A zsidóság jövője attól függ: össze tudja-e szedni a népakurat széthullott kékéit és a természetet betudja-e olyan magtárakba takarítani, amelyeket zsidó erő épített fel.

A munkahelyeket, ahol jövőjüket dolgoznak a népek, a sajtó világítja meg. A sajtót azonban csak a nép ereje teremtheti meg, a szeretete izmosítja és az áldozatkészsége biztosítja a fejlődését.

Az Uj Kelet-et az erdélyi zsidó nép erős akarata teremtette meg és a szeretete izmosította annyira, hogy ma már nem csak tolmácsa, de zászlóvivője és harcosa is a zsidóság érdekeinek.

Aki erős, önkéntes újságot akar, az olvassa el az Uj Kelet-et.

Aki súlyt vet, a gondolatok és a nyelvbéli kifejezés tisztaságára, az olvassa el az Uj Kelet-et.

Az Uj Kelet-et a legjavulóbb újságírók írják. Vezércikkei a lényegbe sorrt komolyságukkal kötik le az olvasó figyelmét. Tárcái és regényei irodalmi értéket jelentenek. Tudósításai frissek és megbízhatók.

Igazságot, szerető megértést hirdetünk. A szerzőink tiszták és az elveink mocsoktalanok. Olyan lapot csinálunk, amelyet minden zsidó olvashat és mindenki meg is vehet, mert előfizetési árat olyan kicsire szabtuk, hogy azt még a szegény se sokalhatja. Az Uj Kelet Erdély legolcsóbb napilapja. Az előfizetési árat lefogyasztottuk, úgy, hogy az most egy hónapra harminc lett.

A lap árának leszállítása nem érinti a lapnak sem terjedelmét, sem tartalmát. Az Uj Kelet változatlanul Erdély legjobb, legterjedelmesebb lapja marad. És ha az árcsökkenés jelentékeny áldozatot követel is a vállalatától, a megígért kedvezményeket mégse vonjuk meg előfizetőinktől. Minden előfizetőnek ingyen adjuk az Uj Kelet Évkönyvet, amely a könyvpiac szenzációja lesz.

Az Uj Kelet kiadóhivatala.

Hóry András követségi tanácsos Tanácsos államtitkárjánál. Hóry András a bukaresti magyar követséghez beosztott tanácsos, aki erdélyi ember és rokoni látogatására Kolozsvárra érkezett, ma délelőtt tisztelt Tanácsos helygyi államtitkárjánál. Az államtitkár a tisztelő látogatását ma délután visszaadta.

Angol katonai misszió Bukarestben. Bukarestből jelentik: Az angol tengerészeti misszió, melynek vezetője John Robeck lord, a Földközi tengeren levő angol flotta parancsnoka, tegnap kihajlításra jelent meg Mária királynőnél, aki az admirális villásreggelire hívta meg. Robeck lord azután hosszas tárgyalásokat folytatott Rascanu hadügyminiszterrel, délután pedig Averescu miniszterelnökkel. A tárgyalások eredményéről semmi hír nem szivárgott ki. A misszió tisztelőre Averescu tábornok este bankettet adott.

Mérnökök országos kongresszusa. Bukarestből jelentik: Október 8-12 napján Jassiban országos mérnök-kongresszus lesz. A napirenden a vasúti szállítások kérdése, a közmunkák ügye, a termelés fokozása, a hajtóerők problémája, a szociális és munkügyi törvényhozás és a műszaki oktatás kérdései szerepelnek.

Weizmann a kongresszus eredményéről. Londonból jelentik: A „Times” munkatársa beszámolót folytatott a karlsbadi kongresszusról visszatérő dr. Chaim Weizmannel, aki az újságíró kérdésére a következőket mondotta: „A kongresszus legfontosabb feladata volt a palesztinai kormányhoz való viszonyunk és az arab lakossággal való együttműködés problémájának megoldása. Minden jóakaratumk ellenére, amelyben kételkedni sem lehet és az angol kormány ismételt kijelentései ellenére is, sajnálattal konstatáltuk, hogy chalucaink utjába még mindig akadályok tornyosulnak. Ennek fő oka a túl lassu átmenet a katonai igazgatástól a polgári igazgatáshoz. Meg vagyok győződve, hogy a kongresszus nyílt fellépésének hatása alatt ezek a nehézségek nemsokára megszűnnek. Ami az arab lakosságot illeti, a kongresszus egyhangú kívánsága volt, hogy velük a legteljesebb egyetértésben és testvéri együttműködésben építsük fel Palesztinát. De egyébként az arabok egyetlen esetet sem hozhattak fel arra, hogy szünetelni kellett volna a zsidók bevándorlása miatt. Egyidejűleg azonban világosan megmondotta a kongresszus, hogy nem hajlandó ezután semmiféle támogatást visszavonni és ilyenek elől kitérni. A kongresszus bizottságot fog küldeni Palesztinára, amely tudomására fogja adni a palesztinai kormánynak összes kívánságainkat a jövő munkáját illetően. Az egyhangúlag elfogadott munkaprogramnak legfőbb pontja, hogy a legrövidebb idő alatt óriási földterületet kell megvásárolni intenzív gyarmatosítás céljára. A kongresszus a cél megvalósítására jelzáloghitelbankot létesített.”

Németek a párisi textilipari kongresszuson. Párisból írják, hogy ott a napokban tartották meg a textiliparosok világszerte kongresszusát. A kongresszusnak az adott különös jelentőséget, hogy a háború után első ízben a német ipar is képviseltette magát. A német textiliparosok nevében mintegy husz delegátus jelent meg a francia fővárosban.

Nagy csata egy kislakás miatt. Nehány nap előtt részletesen foglalkoztunk azzal a lakásbotrányal, amelynek részletei egész Gyulafehérvár lakosságát foglalkoztatják. Megirtuk, hogy Opris nevű liceumi tanár botokkal felfegyverzett liceumi diákokat vezetett egy család ellen, amely törvényes jogon be akart költözni a tanár tíres két szobájába. Gyulafehérvári munkatársunk felkereste Mera liceumi igazgatót és megkérdezte, mi a véleménye a liceumi diákok e célra való felhasználásáról. Az igazgató sajnálkozását fejezte ki az eset fölött, de megjegyezte, hogy a másnap megejtett szigorú vizsgálat nem igazolta azt a tényállást, hogy valóban a liceumi diákok voltak azok, akik a kérdéses lakástgyben erőszakosan beavatkoztak. Megjegyzni az igazgató, hogy a kis Grünberg fiút nem verték meg, csak megtámadták, ugyszintén Busch Pétert sem. E nyilatkozat természetesen semmiben sem befolyásolja azokat a következtetéseket, amelyeket cikkünkhez fűztünk.

Vasútszkekötötés Fiume és Jugoszlávia között. Belyrádból jelentik: az olasz nagy-övet tolmácsolta Pasics szerb miniszterelnöknek az olasz kormány azon óhaját, hogy Fiume és Jugoszlávia között helyreállítsák a vasútszkekötötést. Pasics állítólag kijelentette, hogy a Jugoszláviának ígert harmadik öv kiürítése előtt szó se lehet a vasúti összekötötés megkezdéséről.

Orvosi hír. Külföldi tanulmányutamról megérkezve, rendelésemet a bőr- és nemibajokban Egyetem-utca 7. szám alatt megkezdtem. Dr. Silbermann Marcel bőrgyógyász és urológus.

Az 1898, 1899 és 1900 évben született hadkötöttek bevonulása. A kolozsvári VI. hadtest hadkiegészítő parancsnoksága közli, hogy mindazon 1898, 1899 és 1900 években született főiskolai hallgatók és középiskolai tanulók, akik az 1922-ik évfolyammal együtt soroztak be és tanulmányaik befejezése érdekében meghosszabbításért nem folyamodtak, kötelesek október elsején a hadkiegészítőnél bevonulás végett megjelenni.

Az amsterdami sakkverseny.

Szeptember végén kezdődik meg a nemzetközi sakkverseny, amelyen eddig a következők részvétele van biztosítva: Aljechin, Bogoljubov, Davidson, Euwe, Kostics, Loman, Marco, Maróczy, Breyer, Réti, Teichmann, Yates. — Capablanca, aki több mint egy hónapja beteg és csak most van gyógyulófélben nem vesz részt a versenyen, ellenben valószínűleg benevez a Manhattan Chess Club október közepén kezdődő versenyeire. Capablancát egyébként Rubinstein mérkőzésre hívta ki a világmesteri címért, valószínű azonban, hogy a match anyagi nehézségek miatt nem fog megvalósulni.

Rendelet a letartóztatásokról. Bukarestből jelentik: Az igazságügyminiszter az ügyészségekhez rendeletet intézett, amelyben felhívja őket, hogy előzetes letartóztatásra és a vizsgálati fogságra vonatkozó törvényes intézkedéseket fokozottabb figyelemmel részesítsék, mert emiatt sok panasz érkezik a minisztériumba.

Pusztító vihar. Párisból jelentik: Franciaországban hatalmas orkán pusztított Correze vidékén, amely órákig tartott. A kár több mint 10 millió frank.

A „Zsidó Menza” pályázatokat kér körülbelül kétfélezár egyetemi hallgató rituális ellátására. Bővebbet a „Menza” irodájában Jókai-utca 11/l. délelőtt 11—12. között.

A Diana fürdőben tekintettel a zsidó ünnepekre vasárnap, október 2-án, reggel 5 órától megszakítás nélkül este 6 óráig lehet fürdőzni.

Karlsruhi porcellánára, Blindkopf préselt üvegára és esch táblaüveg érzékeny nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 13.

KÖZGAZDASÁG

A lei újból zuhan

Take Jonescu nyilatkozata

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kormány, a nagybankok és a kereskedő-testületek minden eddigi akciója a lei leromlásának megakadályozására eredménytelen maradt. Pár napos javulás után a leit a külföldi tőzsdéken megint lényegesen alacsonyabban jegyzik. Bécsben ugyan, a legutolsó jelentés szerint 20 koronára emelkedett a lei árfolyama, de ez a leinek csak látszólagos javulását jelenti Ausztriában. Az osztrák korona ugyanis két nap alatt a zürichi tőzsdén egyenesen katasztrófálisan romlott le, amennyiben tegnapi délután 0.45-ről 0.22-re esett.

Take Jonescu külügyminiszter aki jelenleg Párisban tartózkodik, a „Temps” munkatársának nyilatkozott a lei árfolyamának újabb eséséről. Külügyminiszter kijelentette, hogy az esés előtte teljesen érthetően és megmagyarázhatatlan. Románia nem szaporította bankjegykontingensét. Kivételünk sokkal nagyobb volt, mint az elmúlt évben, természetünk pedig teljesen kielégítő. Két és fél millió tonna tengerink van kiviteltre, ezenkívül igen nagymennyiségű fa és petróleum. A lej esését tehát racionális alapon megmagyarázni nem lehet.

ZSIDÓCSKÁK

SZABÓ IMRE
SKICCKÖNYVE
A JÖVŐ HÉTEN
KÖNYVPIACRA
KERÜL

C SOPORTOK, KÖNYVKERESKEDŐK
ÁRUSOK! — RENDELJEK MEG A
KÖNYVET AZ „UJ KELET” KIADÓ-
HIVATALÁBAN CLUJ-KOLOZSVAR,
SZENTLELEK-UTCA 1-A SZ. ALATT

Az újságíró kérdést intézett Taca Jones-
cuhoz a román kormány tervbe vett külföldi
kölségeire vonatkozólag is. A külügyminiszter
azt felelte, hogy a 40 millió frankos svájci
kölsönt már perfektuálták és a kölsön tör-
lesztésére hamarosan megindulnak a gabona-
szállítások. Targyalnak ezenkívül több millió
font sterling kölsön felvételéről is.

Egy külön misszióval a fővárosban
időző francia hírlapíró kijelentette, hogy
a lei párisi esésének oka legfőképp az,
hogy párisi politikai körökben elterjedt az
a hír, hogy a kormány helyzete meggingott és
a liberálisok fognak uralomra kerülni. A fran-
cia politika nem szívesen látja a kormányon
azokat, akik mindig ellenzéki álláspontot fog-
laltak el kívánásaival szemben, különösen a
békétárgyalások alkalmával. A lei esése egy-
szerűen jelképe annak, miként fogadják Páris-
ban az új Bratianu-kormányt.

Averescu tábornok különben folytatja
tanácskozásait a nagybancok képviselőivel és
pár napon belül várhatók azok az intézkedé-
sek, amelyek a bankok véleménye szerint
alkalmasak a további esés megakadályozására.

**A német ipar terjeszkedése Olasz-
országban.** Rómából jelezték, hogy az olasz
lapok terjedelmes cikkeiben foglalkoznak az
utóbbi időben nyilvánvalóvá vált német törek-
vésekkel, amelyek az olasz ipart német befolyás
alá akarják helyezni. Az olasz kormányt
felhívják, hogy szigorú intézkedésekkel védje
meg a hazai ipart.

Szabaddá tessék a behozatalt.
Mint annak idején megírtuk, a kormány el-
határozta, hogy a behozatalt teljesen szabaddá
teszi. Az erről szóló kormányrendeletet a
Monitorul Oficial holnapi száma fogja nyilván-
osságra hozni. A pénzügyminiszter elállott
attól a tervtől, hogy a behozatalt szabaddá tétel-
ével a vámügyeket emelje, ellekezőleg a beho-
zatali vámmilletékeket a legminimálisabbra
szállítja le. Késztelen, hogy a szabad beho-
zatal következtében nem egy árucikk a hali-
dón lényegesen olcsóbb lesz, félő azonban,
hogy a lei külföldi kurzusának további alakulá-
sára kedvezőtlenül fog hatni.

**Mégis megkaptuk a svájci köl-
csönt.** Megírtuk a napokban az Argus nyomán,
hogy Titulescu pénzügyminiszter tárgyalásai
a svájci kormánnyal és pénzesoportokkal 40
millió frank kölsön felvételére, meghusultak,
mert a svájciak feltételei nem voltak elfogad-
hatók. Ma a Damian táviratát ügyösnek azt
jelentik, hogy a kormány mégis felvette a 40
millió svájci kölcsönt és pedig olyanformán,
hogy azt Rómánia buzánja törleszti. A hír
Taca Jonescu külügyminiszter is megerősíti
egy Párisban tett nyilatkozatában.

Tilos a sertés kivitele. Bukarestből
jelentik, hogy a kormány a sertés kivittelt meg-
tiltotta. Bizottság járt nearég Beszarábában,
amely megállapította, hogy a sertés húsa
kilogramonként 4-5 lei. Ugyanez a bizottság
megállapította, hogy Bukarestben azért olyan
drága a sertés húsa, mert Beszarábiából a
disznókat Lengyelországba exportálják. A kor-
mány most ezzel a rendelettel akarja megaka-
dályozni a sertés-spekulációt.

Valutapiac:

Bukarest, szept. 29. Márka 101 1/2 - 102. leva 75 - 76.
font sterling 435 - 445, francia frank 340 - 350, svájci
frank 2100 - 2150, olasz lira 440 - 450, danubiai 475 -
dollár 120 - 132, orosz korona 320 - 330, osztr. kor.
7-8, cseh korona 125 - 130, szokol 125 - 130.
Napoleon 320 - 330, lengyel marka 215 - 225, dinár 200 -
210, török lira 19 - 20, magyar korona 19 - 20.

Bécs, szeptember 29. A bécsi tőzsde ezután
hetenként csak háromszor lesz nyitva. A magánforga-
lomban ma: Lei 2000, dollár 2400, cseh korona 2800,
magy. kor. 350, marka 2100.

Zürich, szept. 29. Bukarest 455, Berlin 445,
Amsterdam 579, Newyork 579, London 2158,
Páris 4195, Milánó 2380, Brüsszel 475, Kopen-
hága 590, Stocholm 590, Krisztiania 590, Madrid
590, Prága 590, Budapest 80, Zágráb 280,
Buenosayres 9, Varsó 9, Bécs 37, osztr. leh.
kor. 24.

Budapest, szept. 29. Lei 600, font sterling
2630, leva 708, dollár 708, francia frank
4950, marka 575, lira 2750, osztrák
kor. 33, rubel 1200, svájci frank
szokol 715, dinár 1200, lengyel marka 11 1/2,
napoleon

SZÍNHÁZ

MAGYAR SZÍNHÁZ HETI MŰSOR:

Péntek: Prometheus. (Ujdonság 2-szoros. Ren-
des helyarákkal. Napibérlet 15. szám C.)
Szombat: Hattyu. (Ujdonság, 6-szoros. Rendes
helyarákkal. Napibérlet 16. szám D.)
Vasárnap d. u.: A beoltott Adolér. (Operettujdonság,
7-szoros. Olcsó helyarákkal.)
Vasárnap este: A sárga csikó. (Szentgyörgyi István föl-
lépésével. Rendes helyarákkal. Nap-
bérlet 17. szám A.)
Hétféle: A vasgyáros. (Szentgyörgyi István föl-
lépésével. Rendes helyarákkal. Bérlet 18.
szám, B.)

A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a
színház pénztáránál.

Gólem ember akar lenni. A ko-
lozsvári magyar színház legközelebbi ujdon-
sága Kaczer Illés egyfelvonásos drámai szimbó-
luma, „Gólem ember akar lenni.” Az izgalmas
tárgyu és erősen drámai feszültségű darabot való-
színűleg október közepén mutatja be a magyar
színház. Ez a komor és fájdsággal telített
játék egészen új oldaláról mutatja be a szerzőt.
Az egyfelvonásost Molière Tartuffejével és a
Parasztbecsülettel felváltva fogják színre hozni.
A darab az Uj Kelet évkönyvében jelenik meg.

A színháziroda hírei: Az új bérlet utolsó
napja. Ma este lezárja a magyar színház tüköri irodája
az új bérletre való előjegyzéseket. Máris konstantálható,
hogy az új bérlethirdetést nagy rokonszenvvel fogadta
a közönségnek az a része, amely egy vagy más okból
az első bérlethirdetés alkalmával nem jelentette be
igényét. Az új bérlet igen szépen sikerült s jelentékeny
szaporította különösen a rendes napibérlet számát.
A fakir. A legközelebbi ujdonságból, Lakatos László iz-
galmas tárgyu új drámájából, a Fairból már megkezd-
ődtek a színpadi próbák az igazgató vezetése mellett.
A fakir a jövő hét műsorának négy estéjét fogja lefog-
lalni. — Beoltott Adolér és Sárga csikó. Vasárnap két
előadás lesz a magyar színházban. Délután félőgy
órakor olcsó helyarákkal a beoltott Adolér című ope-
rettujdonságot, este félőgy órakor pedig a Sárga
csikót adják, Szentgyörgyi Istvánnal a gelencséri pusztá-
bíró szerepében.

A mozgó műsor: Egyetem-m zsbán:
Péntek, rendkívül hatásos társadalmi dráma, Fizess!
Halalos bánhalmért, és egy késszurásért, évek múlva
egy gyilkos késszurás fizet meg. Főszerepben Philipp
Doritt. Szombat, vasárnap, a Pathé-cég monopóliuma, a
Cines-gyár remeke. Tied örökre, a szenvedélyes szete-
lem filmre itt csodaszép költeménye, főszerepekben a
két leghíresebb olasz filmstar, Italia Almirante Manzini
és Renée Torelli. — Apolló-mozgóban: Pénteken, Henry
Bernstein nagysikerű drámája filmen, A tolvaj. Szom-
baton, Porzsoló Kálmán hars színműve filmen, a Szín-
észenő, sorstragédia, mesteri rajz a festett deszkák
világából egy híres festő és egy nagy színész halalos
szerelemének története. Vasárnaptól Udvari intrikák, egy
fiatal király tragédiája. Mozgalmas, érdekes történet, két
párt harca a trónért. — Uránia-mozgóban: Péntek,
szombator, Tosca, Victor Sardou híres drámája filmen.
Az olasz pacsieta, Tosca énekesnő, Mario festő tragikus
szerelemeiket a vérengző, lelketlen zsarnok, Scarpa ren-
dőrőnök kergeti a pusztulásba. Vasárnap, csak egy na-
pig a helyi Gloria-filmvállalat nagysikerű ujdonsága,
Kincsrablás, izgalmas, érdekes kalandtörténet.

Főszerekesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felsőke szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv.-t.
Szerkesztőség: Gála Reg. Ferdinand (volt Ferenc József-ut) 48.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
Fiókiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.
Hivatal: Arad, Str. Alexandri 1.
Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Előfizetési ár: havonként ... 30 lei

SPORT

Nagyvárad: Tőrekvés—NAC 1:0 (0:0). Ser-
legmérkőzés. Nagy meglepetés. A Nagyvárad sporthege-
monijáért folyó állandó küzdelemben a két rivális kö-
zül ezúttal a munkáscsapat maradt győztes. A gólt
Gulyás rugta 30 méteres szabadrugásból.

Brassó: Brasovia—Olympia 1:0 (0:0).

**Zsidók! gondoskodjatok a Kaddis-
tökről! Adakozzatok a Tarbutra!**

Legolcsóbb bevásárlási forrás!
DEUTSCH K. I.
üveg és porcellán nagykereskedés r. t.
Oradea-Mare — Nagyvárad,
Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
Telefon 71 Interurban
Állandó nagy készletek fehér, kristály,
üveg, karlsbadi porcellán, díszmü- és
konyhabereendezési cikkekkel.

Lámpáruk!
Kristályfehér lámpacsövek
Cseh táblaüveg
Ornamentüveg és kint
Porcellánárak
Préselt és csiszolt üvegárak
dus szortirozásban raktáron vannak
KOMLÓS TESTVÉREKNÉL
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT

PERFEKT
KÖNYVELŐ-, GÉP-
ÉS GYORSIRÓNÓT
KERES AZ
„AURORA“
ÁRUHÁZ
CLUJ, PIATA MIH. VITEAZUL 35

Restaurant LLOYD étterem

CLUJ—KOLOZSVÁR UNIO ÉS MÁTYÁS KIRÁLY-UTCA SARKÁN

A nemrég megnyitott, kőser éntem Löwy és Feurlicht urak vezetése
alatt már is nagy közkedveltségnek örvend. — Elsőrendűen elkészített
ételei és italaival a közönség legkényesebb igényeit is ki tudja elégíteni

Bankekkek, lakodalmak, i. r. uszicsorák stb. rendezését legutánjabbban vállalja

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei.
Legnagyobb apróhirdetés ára 10 lei.

Izr. nevelő elemét, polgárit sikerrel oktat, háztartásban segít, állást keres. Cim: Galamb-utca 13
2614-I

Főiskolai hallgató lakásért gimnázisták tanúját vállalja. — Ajánlatokat Weinberger névre kiadói hivatalba kérek.

Magnus urinóné szigorú orvos lakást keres. Leveleket Tanulni szeretnék jelölésre a kiadói hivatalba kérek.

Allig használt fekete ebédő, haboskóris háló, Stingl-zongora áradó Str. Reg. Ferdinand 24., földszint 5. Értekezni délután 2-6 óráig.

Spiegel József
bor, szeszkereskedelmi és ipari részvénycsoporthoz.
Satu-Mare (Szatmár).

Olasz napi áron állandó nagy raktár. Elsőrendű urasági bortelepekben és szesz italokhoz.

Jeremiás Zsigmond
szesz, rum, likőr és cognac gyára
Szatmár, Károlyi ház.

A közönség figyelmébe!
Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy újonnan átalakított műhelyemben módomban van a közönség legkényesebb ízlésének is eleget tenni. Műhelyemben állandó kész cipők kaphatók. A n. é. közönség szives pártfogását kéri
IZRAEL ALADÁR

Zongorák:
rövid keresztúros, — pianinók, perzsa-szönyvegek, antik bútorok és porcellánok jutányosan kerülnek eladásra
Sternberg régiósgyakorlatos
ORADEA-MARE, SZT. LÁSZLÓ-TÉR 2

Női kalap szalon!
Boskovics Bernadné női kalap szalonját Tabovics Elza vezetésével Piata Unirii (Főtér) 4. sz. alatt megnyitotta

„Malissát” kérjen, ha finom cukorkát akar!

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 25.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vasúttörzsi forgalom a külföld, valamint a belső minden irányból és irányba. — Fuvardíjviszonyok és szállítási módok.

A Temesvári Gyapjúipar Rt.
Kolasvári fióktelepében:
Cs. Viktoriei (Kossuth Lajos-u.) 24
eredeti gyári áron kaphatók:
férfi- és női gyapjuszőrvetek
En-gros és en-detail!
HÁRSNYÁÁRUK EN-GROS!

KRISTÁLY
Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-31

Ajánlunk azonnali szállítása impotált
makói vöröshagymát és fokhagymát
továbbá bányai rózsaburgonyát vagon-
tételben
Pör Testvérek, terménynagykereskedők
Timisoara. — Sörgőzvény: „Product”

Gyönyörű modellek

érkeztek női toalettek,
leányka- és flu kötött
ruháiban

Különlegességek!

Mindenemű köfőráruk
nagy választékban

IMRE LAJOS,

Wesselényi- és Szép-utca sarok

Jomkipura alkalmas
POSZTÓCIPŐK
1964
„HERCULES”
cipőüzletbe Str. Regele Ferd. 5
női 22, férfi 25 lei árban kaphatók

Kérjenek árjegyzéket!
Szállítás megkezdődik!
Faiskolák- és szállítvány-
telepek Részvénytársaság

Ambosy, Fischer és Társa Alud—Nagyenyed

Csak egy ut vezet az erőhöz, erősséghez
a páratlan hatáson

HIGIEA SOSBORSZESZ

Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyészeti Gyár
1965
OLUJ — KOLOZSVÁR

Kész nyári ruhák, hölgyek és
leánykák részére érkeztek
SIPOS JENO céghez
— Főtér 17. szám, —

אתרונום לובים אתר הדסים אנגרא אתר
עני עמיל צו האבקן בייא דער לאנגארדינגן
פירמא

E. Rosenzweig Str. Regina Maria 6.
Menyhért Wald Str. Mikos Kelemen 17.

Azonnal raktárról szállítunk

bármely mennyiségben versenyen kívüli árban:

DTMAR-féle lámpaárut. — Zománczott edényt. — Automata- és Dulvlakatokat. — Fűrészeszelő. — Lánccáru. — Csizmapatkó szeggel 0-24 számig. — Konyha- és zsebkések. — Mody- és francia patkószeg. — Recésfejű talpszeg. — Marha- és lóvakaró ónoza. — Valódi „PYRAM” cipőkrém. — Patentkapocs. — Zambfirescu és Berindei csokoládé gyári árban. — Saját készítményű divat- és parasztpipát. — Összes norinbergi- és rövidárut. 8888-I

Kérjük a számközlő mennyiség megnevezésével — miniat ajánlatkérésre felhíval

Fratii HIRSCH Testvérek

Simionul-Silvaniei — (Szállágyosmlyó.)

Szeptember 26-án
nyílik meg
ENGROS ÉS DETAIL
női- és leányka konfektlo-üzem

Mértékutáni rendelések 24 órátt. Állandó választék kész modell-kabátokban.
BAUMZWEIG,
Bethlen-u. 15. — Félémelet

Szörme bundákban — és különféle
szörmékben nagy választék

Megrendelés, átalakítás
és festést minden mennyiségben — vállalunk 1198

S. EISENSTÄDTER & Co.

szücs. — szörmeárnyháza
Cal. Vict. (v. Kossuth L.-u.) 2. Tel. 1-49

FRÄNKEL EMÁNUEL és KLEIN SÁMUEL
1196
kézműáru nagykereskedése
Cluj, Piata Vit. Mihaiu (v. Széch.-tér) 34 Dick-ház.

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210 Szesz nagyraktár

Lámpaáru, uborkás- és be-
fűttes lámpák,
kristályfehér csiszolt üvegaru, demijonok
legolcsóbban beszerezhetők

Ausländernél Cluj

Piata Mihaiu Viteazul 39. sz. alatt
EN-GROS! EN-DETAIL!

Paplan, matrac, ágynemű készen
és rendelésre legolcsóbban
Stern-nél Cluj,
Bocskey-utca 9. szám szerezhetők be

Festék, lack és anyagáru üzlet
Rados M. és Tsa
Cluj, Reg. Ferdinand No. 21.
(volt Wesselényi-utca)

Ha Brassóban jár,

ne mulassza el megtekinteni
női- és férfidivatáruházuunkat,

ahol állandóan a legjobb minőségű és legolcsóbb saison cikkek vannak készletben

Klein József és Fia

Brassó, Kolostor-u. 24. R. kath. templommal szemben